

EUROPESE
COMMISSIE

HOGE VERTEGENWOORDIGER
VAN DE UNIE VOOR
BUITENLANDSE ZAKEN
EN VEILIGHEIDSBELEID

Brussel, 22.7.2020
JOIN(2020) 13 final

GEZAMENLIJK VERSLAG AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD
SPECIALE ADMINISTRATIEVE REGIO HONGKONG: JAARVERSLAG 2019

GEZAMENLIJK VERSLAG AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

SPECIALE ADMINISTRATIEVE REGIO HONGKONG:

JAARVERSLAG 2019

Samenvatting

Sinds de overdracht van Hongkong aan de Volksrepubliek China in 1997 hebben de Europese Unie (EU) en haar lidstaten de politieke en economische ontwikkelingen in de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong op de voet gevolgd. De EU staat achter haar één-China-politiek en ondersteunt het “één land, twee systemen”-beginsel en de uitvoering ervan. Volgens de afspraak van 1997 met het Europees Parlement publiceert de Commissie jaarlijks een verslag over de ontwikkelingen in Hongkong. Dit 22e jaarverslag heeft betrekking op 2019.

2019 was een uitzonderlijk moeilijk jaar voor Hongkong. Er heerste aanhoudende onrust, die in eerste instantie werd teweeggebracht door voorstellen om de uitleveringswet te wijzigen. Deze voorstellen werden in eerste lezing aan de Wetgevende Vergadering voorgelegd op 3 april 2019. In de tweede helft van het jaar was er sprake van grote demonstraties, protesten en gerelateerd geweld, bezettingen van universiteiten, vandalisme en ontwrichting van vervoersnetwerken, de luchthaven en andere aspecten van het dagelijks leven. De demonstranten stelden vijf eisen aan de regering van Hongkong. Aan de onrust lagen zowel politieke als sociaal-economische zorgen ten grondslag. De regering reageerde hierop met intrekking van de uitleveringswet, de toepassing - voor het eerst sinds 1967 - van een noodwet waarmee het dragen van maskers werd verboden en een beperkte toenadering tot de protestbeweging via een gemeenschappelijke dialoog. Aantijgingen van politiegeweld ondersteunden de roep van de demonstranten om een grootschalig onderzoek door een onderzoekscommissie. De regering van Hongkong weigerde echter een onafhankelijke onderzoekscommissie in te stellen. De onafhankelijke raad voor klachten over de politie onderzoekt een aantal gevallen van vermeend politiegeweld en zou begin 2020 een voorlopig rapport moeten uitbrengen. Of deze raad over de juiste bevoegdheden beschikt, wordt echter in twijfel getrokken.

Het vreedzame verloop van de verkiezingen voor de districtsraden in november gaf hoop op een de-escalatie van het geweld. De historisch hoge opkomst van 71,2 % liet zien welk belang de bevolking van Hongkong aan de uitoefening van haar democratische rechten hecht. In de nasleep van de verkiezingen vonden tot het einde van het jaar nog grote, vreedzame massaprotesten en een aantal gewelddadige incidenten plaats.

De EU blijft de SAR Hongkong en de centrale overheid aanmoedigen om de hervorming van het kiesstelsel overeenkomstig de basiswet te hervatten en tot een akkoord te komen over een kiesstelsel dat democratisch, eerlijk, open en transparant is. Met de invoering van het algemeen stemrecht zou de regering van Hongkong kunnen rekenen op grotere steun bij de bevolking en een grotere legitimiteit, wat zou helpen bij het halen van de economische doelstellingen van Hongkong en het aanpakken van zijn sociaal-economische problemen. Er is een overtuigend antwoord nodig op het ongenoegen dat tijdens de aanhoudende protesten werd geuit om de stabiliteit van Hongkong op de lange termijn te verzekeren.

De zorgen over de uitholling van het “één land, twee systemen”-beginsel en de autonomie van Hongkong zijn toegenomen. In het algemeen blijven de fundamentele vrijheden in Hongkong nog steeds gehandhaafd en de rechtsstaat en onafhankelijkheid van de rechterlijke macht

vormen daarvoor nog steeds een belangrijke waarborg. Er zijn echter een aantal zorgwekkende tendensen met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting, met name in de context van de aanhoudende protesten. Naar aanleiding van de uitspraak van het Hooggerechtshof van 18 november dat het verbod op het dragen van maskers tegen de grondwet is, reageerde Peking dat de gerechtshoven van Hongkong geen uitspraak kunnen doen over de grondwettigheid van de wetgeving van Hongkong en de overeenstemming daarvan met de basiswet. Pogingen om de voorrechten van de gerechtshoven op dat gebied in te tomen, zou de autonomie van Hongkong ondermijnen en ook de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de rechtsstaat inperken. Het anticorruptiesysteem bleef robuust en weerbaar.

2019 was in economisch opzicht een moeilijk jaar voor Hongkong. Het bbp liet een krimp zien van 1,2 % en voor het eerst in 15 jaar was er sprake van een begrotingstekort. Dit was grotendeels het gevolg van externe factoren waarvan eind 2018 al sprake was, d.w.z. de vertraging van de Chinese economie en de handelsoorlog tussen de VS en China. De onrust in de tweede helft van 2019 had wel degelijk een kritisch effect, met name op sectoren die aan het toerisme waren gerelateerd. Hongkong heeft echter grote begrotings- en valutaréserves waardoor het sterk staat, een stabiele munt heeft en het bedrijfsleven kan worden ondersteund. De financiële sector en de banksector van Hongkong zijn veerkrachtig en bijzonder concurrerend, waardoor het de wereldleider voor beursintroductions kan blijven en een door paniek veroorzaakte uitstroom van kapitaal wordt voorkomen.

Het Europese bedrijfsleven in Hongkong is in verschillende mate door de economische situatie en de onrust getroffen. Europese bedrijven nemen over het algemeen een afwachthouding aan, maar maken zich grote zorgen over de politieke impasse, het geweld en de ongekende druk op het bedrijfsleven. Het Europese bedrijfsleven apprecieert het solide rechtstelsel, de gerechtelijke onafhankelijkheid, de fundamentele rechten en vrijheden en het bedrijfsleven zonder politieke inmenging in Hongkong als belangrijke factoren van het concurrentievermogen van de regio. Uitholling hiervan zou nadelig zijn voor de aantrekkingskracht van Hongkong en het voordeel dat het geniet boven andere zakencentra.

De EU heeft dat jaar verschillende verklaringen afgelegd. Op 12 juni, 1 juli en 13 augustus werden door de EU-woordvoerder verklaringen afgegeven. Op 17 augustus, 2 oktober en 18 november legde de hoge vertegenwoordiger namens de Europese Unie verklaringen af. In deze verklaringen werden een aantal kwesties onder de aandacht gebracht, waaronder de noodzaak om:

- geweld af te wijzen;
- deel te nemen aan inclusieve dialogen, waarbij werd gewezen op de bereidheid van de Europese Unie om degenen die naar de-escalatie streven en een dialoog willen voeren, te steunen;
- de fundamentele vrijheden te waarborgen;
- een uitgebreid onderzoek in te stellen naar het geweld, het gebruik van geweld en de diepere oorzaken van de protesten.

Op 18 juli heeft het Europees Parlement over Hongkong gedebatteerd en een resolutie over de situatie aangenomen.

Politieke ontwikkelingen

2019 werd gedomineerd door het debat over de **wetgeving inzake voortvluchtige delinquenten en wederzijdse rechtshulp in strafzaken** (de zogenaamde uitleveringswet) en de massaprotesten die dit voorstel tot gevolg had. Het veiligheidsbureau van Hongkong kwam

in februari 2019 met dit voorstel om de uitlevering van delinquenten aan China, Taiwan en andere landen te vergemakkelijken. Een van de redenen die werd aangevoerd voor de hervorming, was het gebrek aan een juridische basis voor de uitlevering van een van moord beschuldigde inwoner van Hongkong aan Taiwan.

De uitleveringswet werd fel bekritiseerd door juristen, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld. De belangrijkste kritiek bestond erin dat het wetsontwerp aanvankelijk een grote hoeveelheid strafbare feiten omvatte, dat het onvoldoende toetsingsmogelijkheden bood voor voorgestelde uitleveringszaken en dat het rechtsstelsel op het Chinese vasteland onvoldoende waarborgen bood voor de bescherming van de mensenrechten en een eerlijke rechtsgang. In reactie daarop heeft de regering van Hongkong het voorstel herzien en is het aantal strafbare feiten dat aanleiding geeft tot uitlevering teruggebracht van 46 naar 37 en moet op een strafbaar feit waarvoor iemand kan worden uitgeleverd, een gevangenisstraf van meer dan drie jaar staan. De weerstand onder de bevolking tegen het voorstel nam toe, met grote manifestaties en verhitte debatten in de Wetgevende Vergadering tot gevolg.

Naarmate de gemoederen rondom de kwestie verder verhit raakten, verminderde de overheid de toetsing van de ontwerpwet in de commissie van de Wetgevende Vergadering. Ondanks de opname van aanvullende waarborgen in de wet, nam de publieke weerstand ertegen niet af. Volgens het burgerfront voor mensenrechten deed een miljoen mensen mee aan een protestmars tegen de wet op 9 juni. Regeringsleider Carrie Lam kondigde op 15 juni aan dat de uitleveringswet zou worden opgeschort, maar dat er niet van zou worden afgezien. Aan een nieuwe mars op 16 juni deden naar verluidt twee miljoen mensen mee. Dit was de grootste protestbijeenkomst ooit in de geschiedenis van Hongkong. Beide marsen verliepen vreedzaam. Vervolgens werden het gebouw van de Wetgevende Vergadering en andere gebouwen het doelwit van demonstranten. Op 1 juli werd het gebouw van de Wetgevende Vergadering door een aantal demonstranten geplunderd, waardoor aanzienlijke schade ontstond. Het gebouw werd daarna voor drie maanden gesloten. Gewelddadige aanvallen door een groep gemaskerde mannen op passagiers op een spoorwegstation in Yuen Long, leidden tot publieke verontwaardiging. De aanvallen vonden plaats na een mars tegen de uitleveringswet en volgden op waarschuwingen dat demonstranten op vergelding konden rekenen als zij naar Yuen Long zouden gaan. De politie kreeg veel kritiek op het feit dat zij niet tijdig ingreep om het geweld de kop in te drukken. Momenteel doet de onafhankelijke raad voor klachten over de politie onderzoek naar dit voorval.

Pas op 23 oktober werd de wet volledig en formeel ingetrokken. De gedeeltelijke tegemoetkoming in juni kon niet voorkomen dat de protesten aanhielden en de demonstranten stelden de volgende vijf eisen:

1. de formele intrekking van de wet;
2. de instelling van een onafhankelijke onderzoekscommissie die onderzoek moet doen naar verschillende kwesties, waaronder vermeend politiegeweld tijdens de ongeregelde heden;
3. de protesten mogen door de autoriteiten niet meer worden aangeduid als “rellen”, omdat daarop een zware gevangenisstraf staat van maximaal 10 jaar;
4. amnestie voor gearresteerde demonstranten; en
5. de invoering van algemeen stemrecht voor de verkiezing van de regeringsleider en verkiezingen voor de Wetgevende Vergadering, in overeenstemming met de bepalingen van de basiswet.

De tactieken van de “leiderloze”, maar goed georganiseerde protestbeweging zijn in de loop van de protesten geëvolueerd. Naast de officieel toegestane en ongeoorloofde

manifestaties en marsen, vonden geregeld blokkades plaats van het vervoerssysteem van Hongkong. Massale sit-ins en protesten op de internationale luchthaven zorgden tussen juli en september voor sterk ontregelde vluchtschema's en leidden tot toegangsbeperkingen tot de terminals. Het openbare vervoerssysteem werd met name mikpunt van vandalisme en ontwrichtende acties, omdat het vervoersbedrijf achter het vervoerssysteem volgens de demonstranten met de regering had samengespannen om de protesten tegen te werken, onder meer door stations bij protestlocaties te sluiten. Ook bedrijven met eigenaren of een management die een band hebben met Peking, werden het doelwit van vandalisme.

Sommige protesten werden getekend door terugkerend en ernstig geweld, waarbij werd gegoooid met benzinebommen en andere voorwerpen. Er bestaan zorgen over de radicalisering van een aantal leden van de protestbeweging. De politie heeft geregeld traangas ingezet en met rubberen kogels en klapkogels geschoten. Er is ook met scherp geschoten. Door het jaar heen zijn verschillende geïmproviseerde explosieven aangetroffen. In november liep een demonstrant ernstig letsel op door een politiekogel in de maag, overleed een betoger die van een parkeergarage was gevallen en raakte een man zwaargewond die naar aanleiding van een ruzie met demonstranten in brand was gestoken.

Er zijn **talloze aantijgingen geweest van excessen en geweld door de rechtshandavingsinstanties**. Sommige van deze geweldsincidenten zijn op camera vastgelegd. Deze aantijgingen worden onderzocht door de onafhankelijke raad voor klachten over de politie, die begin 2020 een openbaar rapport zal uitbrengen over de wijze waarop handhavers met de protesten zijn omgegaan. Veel leden van de protestbeweging hebben geen vertrouwen in deze raad. Diens geloofwaardigheid werd namelijk aangetast toen het comité van vijf internationale deskundigen, dat in september 2019 door de regering was aangewezen om de raad bij te staan, hiervan afstand nam. De deskundigen verklaarden in het openbaar dat de onafhankelijke raad voor klachten over de politie onvoldoende bevoegdheden en mogelijkheden had om gedegen onderzoek te kunnen doen. De publicatie van het tussentijdse rapport van de onafhankelijke raad voor klachten over de politie is uitgesteld in afwachting van een rechterlijke toetsing waaruit moet blijken of de raad over de vereiste bevoegdheden beschikt om onderzoek te kunnen doen in verband met de maatschappelijke onrust.

In november werden **universiteitscampussen door demonstranten bezet**. De Chinese universiteit en de polytechnische universiteit kregen te maken met gewelddadige confrontaties tussen demonstranten en politie en bezettingen die dagen duurden. Er vielen veel gewonden en er werden talloze arrestaties verricht. Verschillende vooraanstaande maatschappelijke figuren, waaronder een aantal personen die traditioneel trouw zijn aan Peking, probeerden tussen politie en demonstranten te bemiddelen, zodat sommige demonstranten een veilige doorgang konden krijgen. Er bestonden grote zorgen over de arrestatie en mishandeling van medisch personeel dat medische noodhulp bood in de polytechnische universiteit. Dit weerhield gewonde demonstranten ervan medische hulp te zoeken en vormde een schending van humanitaire normen. Als gevolg van de schade aan de universiteitsgebouwen en de gespannen sfeer zijn de semesters ingekort en werd overgegaan op afstandsonderwijs. In november leidden de verkiezingen voor de districtsraden een rustigere periode naar december in, waarin weer massale manifestaties en marsen plaatsvonden die grotendeels geweldloos verliepen. De politie legde een grotere bereidheid aan de dag om bijeenkomsten toe te staan en het burgerfront voor mensenrechten kreeg voor het eerst sinds augustus toestemming om een mars te organiseren. De protestbeweging kan op brede steun blijven rekenen: de opkomst bij toegestane marsen bleef aanzienlijk. Zo schatte het burgerfront voor mensenrechten dat 800 000 personen deelnamen aan een mars ter gelegenheid van de Dag van de mensenrechten van de VN op 8 december.

De **regering van Hongkong heeft onder meer op de aanhoudende onrust gereageerd door een vergaande noodwet toe te passen** die uit het koloniale tijdperk stamt. In oktober heeft de regeringsleider een noodwet uit 1922 ingeroepen om per 5 oktober een verbod in te stellen op het dragen van gezichtsmaskers bij openbare bijeenkomsten. Het was voor het eerst sinds 1967 dat van deze noodwet werd gebruikgemaakt. Deze stap oogstte bijval van velen binnen de regeringsgezinde politieke vleugel, maar kon ook rekenen op scherpe kritiek vanwege de inperking van de persoonlijke vrijheid die het met zich meebracht, de onafdwingbaarheid ervan en het ontbreken van toetsingsmogelijkheden voor wetgevers.

Een rechtszaak leidde tot de uitspraak van het hooggerechtshof op 18 november dat de wet in strijd is met de basiswet en dat de beperkingen van rechten die deze wet met zich meebrengt, niet worden gerechtvaardigd door de regeringsdoelen. Het Hof van Beroep moet nu over de kwestie oordelen.

Op 26 september moest Carrie Lam tijdens het tot op heden enige **openbare maatschappelijke debat** lastige vragen beantwoorden van 150 burgers. Binnen het overheidsbureau voor beleidsinnovatie en coördinatie is een bureau voor maatschappelijke discussie opgericht om richting te geven aan deze discussie. Internationale partners, waaronder de EU, hebben pogingen om deze discussie aan te jagen gestimuleerd, met als doel de situatie te de-escaleren. Ook binnen de maatschappij zelf is geprobeerd de dialoog aan te wakkeren.

Op 21 november heeft het congres van de Verenigde Staten de **US Hongkong-wet voor mensenrechten en democratie** en de beschermingswet voor Hongkong goedgekeurd. Deze stap is door de regering van de Volksrepubliek China en de regering van Hongkong scherp bekritiseerd maar door velen binnen de protestbeweging positief ontvangen. De wet voorziet in een regelmatige beoordeling van de mate waarin de autonomie van Hongkong wordt gehandhaafd, gekoppeld aan de speciale handelsstatus die door de VS aan Hongkong is toegekend, en vormt een basis voor mogelijke sancties tegen individuele personen die zich schuldig maken aan schending van de mensenrechten in Hongkong. Met de beschermingswet wordt de uitvoer van bepaalde rechtshandhavingsmiddelen naar Hongkong verboden.

Hoewel bij sommige leden van de protestbeweging de vrees bestond dat de **verkiezingen voor de districtsraden** vanwege de onrust zouden worden opgeschort, vonden ze toch doorgang op 24 november. De campagneperiode werd gekenmerkt door geweld en er waren een aantal gevallen van fysieke agressie tegen kandidaten en vandalisme aan partijgebouwen. De verkiezingen zelf verliepen echter vreedzaam en er was een ongekend hoge opkomst van 71,2 %. Pan-democratische vertegenwoordigers behaalden 395 van de 452 zetels en kregen zeggenschap over 17 van de 18 raden. De districtsraden hebben slechts beperkte adviserende en beleidsmatige bevoegdheden en controleren aanzienlijke begrotingen. Leden van de districtsraden zijn echter goed voor 117 van de 1 200 zetels in de verkiezingscommissie die de regeringsleider kiest en de pan-democratische vleugel binnen de verkiezingscommissie is nu versterkt in de aanloop naar de volgende benoeming van een regeringsleider in 2022.

De aanhoudende onrust en de wijze waarop de regering hiermee omgaat, hebben de steun van de bevolking voor de regering doen afbrokkelen. Uit een opiniepeiling in oktober bleek dat de steun voor de huidige regeringsleider tot een recorddieptepunt van slechts 20,2 % is gedaald. Andere peilingen tegen het einde van het jaar lieten de desastreuze gevolgen van de protesten voor het vertrouwen van de burgers in de overheid zien.

De EU heeft dat jaar verschillende verklaringen afgegeven in reactie op de ontwikkelingen in Hongkong. De hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid heeft namens de EU op 18 november, 2 oktober en 17 augustus verklaringen afgelegd. Bovendien werd op 17 augustus een gezamenlijke verklaring

afgegeven met de minister van Buitenlandse Zaken van Canada. De woordvoerder van de hoge vertegenwoordiger heeft op 13 augustus, 1 juli en 12 juni verklaringen afgegeven. Op 18 juli heeft het Europees Parlement een spoeddebat gehouden over de situatie in Hongkong en hierover een resolutie aangenomen. In EU-verklaringen aan de Derde Commissie van de Algemene Vergadering en de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties is verwezen naar de situatie in Hongkong.

Rechten, vrijheden en gelijke kansen

De optie voor zelfbeschikking of onafhankelijkheid bleef een reden tot uitsluiting van verkiezingsprocessen. Joshua Wong, secretaris van de Demosistō-partij, werd uitgesloten als kandidaat voor de verkiezingen voor de districtsraden van 24 november. Hij werd als enige van 1 098 potentiële raadsleden van deelname uitgesloten. In drie brieven aan de autoriteiten en in reactie op vragen van de verkiezingsambtenaar distantieerde Joshua Wong zich van zijn eerdere steun aan de onafhankelijkheid. De verkiezingsambtenaar onderbouwde zijn uitsluiting met het argument dat noch Wong noch Demosistō daadwerkelijk een ander standpunt zou hebben ingenomen over de onafhankelijkheid.

In september 2019 oordeelde het hooggerechtshof over de uitsluiting als kandidaat van Agnes Chow voor de verkiezing van de Wetgevende Vergadering in 2018 vanwege haar band met Demosistō en haar pleitbezorging voor zelfbeschikking. Het hooggerechtshof oordeelde in het voordeel van mevrouw Chow's verzoek op procedurele gronden dat zij onvoldoende in de gelegenheid was gesteld te reageren op de bewering dat zij de basiswet niet zou naleven. De rechter was van mening dat sprake was van een "schending van het beginsel van behoorlijke rechtspleging of billijkheid van de rechtsgang". Hij oordeelde in zijn vonnis echter wel dat pleiten voor zelfbeschikking of onafhankelijkheid niet strookt met de basiswet.

De **media** in Hongkong, inclusief de online media, blijven divers en genieten nog altijd een hoge mate van vrijheid. Er bestaan echter wel zorgen over de politieke invloed in bepaalde sectoren van de media en over zelfcensuur. Ook zijn er zorgen over vermeende acties tegen journalisten, waaronder gewelddadig optreden door de politie tijdens demonstraties, en over de belemmering van journalisten in hun verslaggeving over de onrust. De Foreign Correspondents Club en de journalistenvereniging van Hongkong hebben daarover verklaringen afgegeven¹. Hongkong stond op plaats 73 in de mondiale persvrijheidsindex van Verslaggevers Zonder Grenzen.

De **vrijheid van vergadering** is in dit moeilijke jaar voor de openbare orde grotendeels gerespecteerd en de overheid heeft voor veel openbare manifestaties en marsen toestemming gegeven. Naarmate het geweld toenam, werden vergunningen voor dergelijke bijeenkomsten vanwege veiligheidsredenen vaker geweigerd. Een van de gevolgen daarvan was dat er vaker ongeoorloofde bijeenkomsten plaatsvonden, met het risico van confrontaties tussen demonstranten en politie.

LGBTI-rechten. De nieuwe voorzitter van de Commissie voor Gelijke Kansen, Ricky Chu Man-kin, heeft aangegeven dat stappen worden gezet om maatregelen tegen discriminatie te bevorderen, teneinde de rechten van LGBTI'ers te beschermen. Momenteel omvat de wetgeving inzake gelijke behandeling alleen geslacht, invaliditeit, ras en gezinssituatie. LGBTI-activisten die rechtszaken hebben gevoerd, hebben tot op zekere hoogte succes gehad

¹ Beide hebben specifieke verklaringen afgelegd over geweld, die te vinden zijn op: https://www.fcchk.org/fcc-statements/?wpv_aux_current_post_id=1532&wpv_view_count=861-TCPID1532&wpv_paged=2

in het tot stand brengen van juridische hervormingen. Het Bureau van de EU heeft samen met andere missies de jaarlijkse LGBTI-parade bijgewoond.

Hongkong heeft de strijd tegen **mensenhandel** verder voortgezet en is met een actieplan gekomen om hieraan een einde te maken. Er worden daarvoor extra middelen ingezet, waaronder het screenen op potentiële slachtoffers. Dat Hongkong de aanpak van mensenhandel baseert op een grote verscheidenheid aan wetgeving in plaats van op één specifieke wet, wordt als een zwak punt beschouwd. De EU en Hongkong zijn op dit punt nauw met elkaar blijven samenwerken. Mensenhandel stond op de agenda van de jaarlijkse vergadering van de gestructureerde dialoog tussen de EU en Hongkong in november. De vierde jaarlijkse workshop van de EU en Hongkong over de voorkoming van mensenhandel, die gefinancierd werd uit het TAIEX-programma, vond plaats op 12 en 13 december. Daarin kwamen kwesties aan de orde die een gemeenschappelijk punt van zorg zijn, zoals samenwerking met het maatschappelijk middenveld en de particuliere sector en kinderhandel.

Er bestaat nog altijd onvoldoende doeltreffende wettelijke bescherming voor **buitenlands huispersoneel**. Zo geldt voor deze arbeiders geen wettelijk minimumloon, moeten zij verplicht bij hun werkgevers wonen en moeten zij na ontslag binnen twee weken nieuw werk vinden om uitzetting te voorkomen. De regering heeft een aantal stappen gezet om hier iets aan te doen, zoals de instelling van een hotline waar buitenlands huispersoneel advies en bijstand kan krijgen. Daarnaast worden deze arbeiders nu extra goed gescreend op signalen van mensenhandel en dwangarbeid. Op 15 september heeft het Bureau van de Europese Unie op de Chinese universiteit een film gepresenteerd en een paneldiscussie georganiseerd over de rechten van buitenlands huispersoneel.

Armoede en ongelijkheid blijven een groot punt van zorg. Ongeveer 20 % van de bevolking leeft onder de armoedegrens. Slechts voor enkelen is een koophuis weggelegd in 's werelds duurste vastgoedmarkt en bijna 45 % van de bevolking woont in sociale huurwoningen. De regeringsleider heeft in een beleidsverklaring van 16 oktober verschillende maatregelen aangekondigd die een oplossing moeten vormen voor de sociaal-economische ontevredenheid.

Het **anticorruptiesysteem** bleef robuust en weerbaar. Hongkong kan zich beroemen op zeer hoge normen van transparantie en anticorruptiemaatregelen. De autoriteiten, politici en zakenmensen erkennen allemaal dat transparantie van cruciaal belang is als Hongkong zijn status als internationaal zakencentrum wil behouden.

Economische ontwikkelingen

De economie van Hongkong is in 2019 aanzienlijk verslechterd en liet een krimp van het bbp zien van 1,2 %. In de eerste helft van het jaar vertoonde de economie nog altijd de vertraging die in 2018 was ingezet, waardoor het bbp op jaarbasis met slechts 0,6 % groeide. De afhankelijkheid van Hongkong van handel en internationale financiën en zijn brugfunctie voor de handel, het bedrijfsleven en de financiële sector tussen China en de rest van de wereld maken het uiterst kwetsbaar voor tegenwind van buitenaf en ontwikkelingen op het Chinese vasteland. Nadat de onrust in juni was begonnen, belandde de economie van Hongkong in een recessie en daalde het bbp in de tweede helft van het jaar met -2,8 %.

Tegen het einde van 2019 kreeg Hongkong **voor het eerst in 15 jaar te maken met een begrotingstekort** vanwege een afname van de grondverkoop, minder belastingopbrengsten en hogere uitgaven. In september heeft Fitch Ratings de rating van Hongkong verlaagd naar

AA (van AA+) met een negatieve outlook. Ook Moody's heeft de outlook voor Hongkong bijgesteld naar negatief. Ondanks de verlaging van de rating bleef Hongkong in solide mate investeringswaardig en zijn grote begrotingsreserves vertegenwoordigden 40 % van het bbp.

De **externe handel** van Hongkong werd geraakt door de problemen van buitenaf. In de loop van het jaar zakten de invoer en de uitvoer van goederen in met respectievelijk 4,1 % en 6,5 %. De gevolgen hiervan sijpelden door naar handelsgerelateerde dienstensectoren, die goed zijn voor circa 20 % van de werkgelegenheid en het bbp van Hongkong. Ook de **detailhandel zakte** vanwege de onrust in de tweede helft van het jaar dramatisch **in** en bedroeg 11,1 % minder over het hele jaar. De groei van de externe handel, de detailhandel en het bbp nam al in 2018 af, wat erop duidde dat de economie al duidelijk kracht aan het verliezen was voordat de onrust in juni begon.

Een van de duidelijkste gevolgen van de onrust was **de daling van het aantal toeristen**. Na juni daalde het aantal bezoekende toeristen met 39 % op jaarbasis. Traditioneel is circa 80 % van de toeristen afkomstig van het Chinese vasteland en zij zijn naar schatting goed voor circa 40 % van de verkopen van de detailhandel in de stad, met name van luxe artikelen. Behalve bij de detailhandel kwam de terugloop van het aantal toeristen ook hard aan in de sectoren horeca, voeding en drank en transport.

Ondanks de neergang nam de **werkloosheid** slechts in geringe mate toe van 2,8 % in het laatste kwartaal van 2018 tot 3,3 % in het laatste kwartaal van 2019. De arbeidsmarkt kan echter onder grotere druk komen te staan als de economie niet aantrekt. De inflatie bleef dat jaar onder controle bij een onderliggende consumptieprijsinflatie van 3 %.

Op de woningmarkt daalden de prijzen met 4,5 % tussen mei en december, maar dankzij een goed begin van het jaar stegen de prijzen over 2019 in totaal met 5,4 %. Hongkong blijft het minst betaalbare stedelijke gebied ter wereld voor kopers van woningen. De gemiddelde wachttijd voor huurwoningen van de overheid is toegenomen tot 5,4 jaar.

Hoewel de financiële sector, doordat die in grote mate gericht is op China en de regio en relatief minder op lokale activiteiten, meer veerkracht liet zien dan de rest van de economie, ging de neergang niet helemaal aan deze sector voorbij. Het aantal beursintroducties daalde in het derde kwartaal, maar trok weer aan vanaf september - inclusief de breed uitgemeten tweede beursnotering van Alibaba. Over het hele jaar genomen behield Hongkong zelfs zijn positie als de grootste markt ter wereld voor beursintroducties. Toch daalde de dagelijkse marktomzet met 18,9 % op jaarbasis en de Hang Seng Index bleef achter bij andere belangrijke indexen. De trends op de aandelenmarkt werden sterk beïnvloed door ontwikkelingen op het Chinese vasteland en aanhoudende spanningen op handelsgebied tussen de VS en China. De banken bleven het echter goed doen met kapitaal- en liquiditeitsniveaus die hoger waren dan de internationale normen voorschrijven. Hongkong heeft bovendien grote valuta-reserves als dekking van de Hongkongse dollar, waardoor een paniekuitstroom van kapitaal grotendeels is voorkomen.

Hongkong is zichzelf blijven promoten als markt voor **groene financiering** in de regio op basis van zijn vermogensbeheersector en het ondersteunende beleid voor groene financiering van de regering. Zo haalde het in mei 2019 1 miljard USD binnen aan in US-dollar uitgedrukte inaugurele groene staatsobligaties. De autoriteiten van Hongkong richtten zich in 2019 ook op de ontwikkeling van marktinfrastuctuur (d.w.z. op de opbouw van financieringscapaciteit in financiële instellingen).

In 2019 werd een **audithervorming** doorgevoerd, waarbij de Financial Reporting Council (FRC) de taak kreeg van onafhankelijke, regulerende toezichtsinstantie voor auditors. Daarmee werd versneld overgegaan van zelfregulering naar onafhankelijk toezicht en werd

voldaan aan de internationale normen. Het SFC nam in november 2019 nieuwe regelgeving aan voor de vrijwillige regulering van **virtuele handelsplatformen in activa**. Alleen aan marktdeelnemers die aan hoge reguleringsnormen voldoen, wordt een vergunning afgegeven. Het **Faster Payment System (FPS)** is doorontwikkeld en is gekoppeld aan e-wallets van verschillende banken, onder andere voor RMB-betalingen. E-wallet-diensten worden ook op het Chinese vasteland aangeboden, maar er bestaat nog geen interconnectie.

Wat betreft de **economische steun van de regering van Hongkong**, kon de monetaire autoriteit van Hongkong (HKMA) de Federal Reserve van de VS volgen en werden de rentetarieven dat jaar meerdere keren verlaagd. In oktober werd ook de anticyclische kapitaalbuffer verlaagd van 2,5 % naar 2 % om de bancaire kredietverlening te steunen. Wat de begroting betreft, heeft de regering pakketten voor verlichtingsmaatregelen met een waarde van 30 miljard HKD (3,5 miljard EUR) geïntroduceerd. Dit gebeurde voornamelijk om de financiële lasten van huishoudens te verlichten, het midden- en kleinbedrijf te steunen en de sectoren transport en toerisme te ondersteunen. Volgens waarnemers waren de pakketten ontoereikend, omdat ze slechts 1 % van het bbp vertegenwoordigden. In dit verband moet worden benadrukt dat het IMF in november geadviseerd heeft de overheidsuitgaven te verhogen om de economie te stimuleren en structurele problemen aan te pakken (woningnood, inkomensongelijkheid, enz.).

In de **beleidsverklaring voor 2019** van oktober legt de regeringsleider de nadruk op huisvesting en welzijn. Wat welzijn betreft, worden deels eerder aangekondigde pakketten van verlichtingsmaatregelen toegepast, maar worden ook verschillende nieuwe maatregelen toegevoegd. Het meest opvallende voorstel op het gebied van huisvesting was de toepassing van de Lands Resumption Ordinance, op basis waarvan ontwikkelaars grond moeten afstaan die bestemd is voor grootschalige woningbouw, maar waarvoor nog geen ontwikkelingsplannen bestaan, zodat deze grond gebruikt kan worden voor sociale woningbouw.

Europese bedrijven namen heel 2019 vooral een afwachtende houding aan. Bedrijven die Hongkong gebruiken als een regionaal knooppunt voor de rest van de regio Azië-Stille Oceaan, werden hoofdzakelijk getroffen door de handelsoorlog tussen de VS en China en de slappe wereldhandel. Voor lokaal georiënteerde bedrijven was de sociale onrust een grote zorg. Dit gold met name voor de sectoren detailhandel (vooral luxegoederen), horeca en voeding en drank. In deze sectoren liepen de verkopen drastisch terug, wat vooral werd veroorzaakt door de sterke afname in aantal bezoekers en consumentenbestedingen. Een aantal bedrijven heeft het besluit genomen de activiteiten te beperken. Indien de situatie niet verbetert, kunnen bedrijven worden gedwongen verdere maatregelen te treffen.

Het Europese bedrijfsleven maakte zich tijdens het goedkeuringsproces van de inmiddels afgeblazen uitleveringswet grote zorgen. Naarmate de onrust toenam, keurden Europese bedrijven het geweld ondubbelzinnig af en uitten zij hun oprechte zorgen over de politieke impasse en welke invloed deze had op het ondernemingsklimaat in Hongkong.

Groeiende politieke druk en verstoring van het normale zakendoen waren nieuw voor Hongkong in 2019 en werden door het bedrijfsleven in het algemeen met bezorgdheid in de gaten gehouden. De operationele efficiëntie van Hongkong, zijn rol als primair offshore financieel centrum voor het Chinese vasteland, zijn grote autonomie, zijn onafhankelijke rechterlijke macht en zijn ruime eerbiediging van de rechtsstaat worden gezien als belangrijke concurrentievoordelen. Uitholling van deze voordelen zou Hongkong minder aantrekkelijk maken als internationaal zakelijk knooppunt.

Handelsbeleid en overig beleid

In maart heeft Hongkong een **vrijhandelsovereenkomst** gesloten met Australië. De vrijhandelsovereenkomst met ASEAN (ondertekend in 2017) werd in 2019 van kracht voor Laos, Myanmar/Birma, Singapore, Thailand, Vietnam en Maleisië. Hongkong heeft ook publiekelijk zijn voornemen bekendgemaakt te willen deelnemen aan de algemene regionale partnerschapsovereenkomst (RCEP) en te willen onderhandelen over andere vrijhandelsovereenkomsten, met name met Thailand, en met het VK, na de brexit. Er werden in 2019 geen verdere overeenkomsten voor de bevordering en bescherming van investeringen gesloten, hoewel er nog onderhandelingen gaande zijn met Rusland, Iran en Turkije.

Bevordering van **onderzoek en innovatie** blijft voor de regering van Hongkong een prioriteit: in de beleidsverklaring van de regeringsleider werd de vernieuwing van verschillende steunregelingen voor innovatie en technologie aangekondigd. Om de innovatie te stimuleren heeft Hongkong ook een origineel octrooisysteem geïntroduceerd. Ook op het financiële vlak wordt innovatie aangemoedigd, met als doel van Hongkong een leider te maken op het gebied van financiële dienstverlening (zogeneten “fintech”) en groene financiering: In 2019 werden door de stad voor het eerst acht virtuele bankvergunningen verleend en werd een eerste serie groene staatsobligaties uitgegeven ter waarde van 1 miljard USD².

Milieubescherming en decarbonisatie bleven in 2019 een belangrijke uitdaging voor Hongkong. Op het gebied van afval heeft de regering actie ondernomen om het gebruik van plastic rietjes en schuimverpakkingen voor voedsel in gebouwen waar met name overheidsmedewerkers werkzaam zijn, te reduceren. Een in november 2018 in de Wetgevende Vergadering geïntroduceerd en lang besproken systeem om stedelijk afval te belasten, is echter nog niet van de grond gekomen. Het enige noemenswaardige plan om de toenemende hoeveelheid afval die de stad produceert, het hoofd te kunnen bieden, is de bouw van een grote afvalverbrandingsinstallatie waaruit ook energie kan worden gewonnen. Er bestaan nog altijd geen uitgebreide beleidsmaatregelen en instrumenten om afval te verminderen, te hergebruiken en te recyclen. Een grote stap voorwaarts voor de luchtkwaliteit was de inwerkingtreding in januari 2019 van een wet op grond waarvan schepen in de wateren van Hongkong slechts brandstof mogen gebruiken met een beperkt zwavelgehalte (maximaal 0,5 %). Hongkong heeft ook een openbare raadpleging over decarbonisatie gehouden met het oog op de ontwikkeling van een langetermijnstrategie op dit vlak voor het grondgebied.

Betrekkingen tussen Hongkong en het Chinese vasteland

De aanhoudende protesten hebben een duidelijke weerslag op de betrekkingen tussen Hongkong en het Chinese vasteland. De regering van de Volksrepubliek China heeft in het openbaar haar steun uitgesproken voor het gebruik van geweld door de overheid tegen demonstranten. Bovendien heeft zij verklaard, zonder dit echt te kunnen staven, dat de protesten als middel worden ingezet in het streven om Hongkong onafhankelijk te maken en dat buitenlandse mogendheden de onrust voeden. Volgens het Chinese vasteland is de sociaal-economische ontevredenheid de belangrijkste oorzaak van de onrust. President Xi Jinping typeerde het geweld als een “flagrante aanval” op het “één land, twee systemen”-beginsel.

De angst dat de “hoge mate van autonomie” van Hongkong onder het “één land, twee systemen”-beginsel wordt uitgehold, is verder toegenomen.

² Hongkong heeft een groen obligatieprogramma opgezet ter waarde van maximaal 100 miljard HKD (11,5 miljard EUR). In mei heeft de monetaire autoriteit van Hongkong (HKMA) ook een reeks maatregelen bekendgemaakt om de ontwikkeling van Hongkongs groene financiering te steunen en te bevorderen.

Volgens de media worden steeds meer soldaten van het Chinese Volksbevrijdingsleger in Hongkong gestationeerd. Een deel van een eenheid soldaten van het Chinese Volksbevrijdingsleger werd in november vanuit zijn kazerne in Kowloon ingezet om barricades te verwijderen die tijdens de onrust op verkeerswegen waren opgeworpen. Volgens de basiswet mag de regering van Hongkong het Chinese Volksbevrijdingsleger om hulp verzoeken bij rampenbestrijding of handhaving van de openbare orde. In dit geval is een dergelijk verzoek echter nooit ingediend.

Naar aanleiding van de uitspraak van het hooggerechtshof dat het verbod op het dragen van maskers tegen de grondwet is, verklaarde een woordvoerder van de commissie voor wetgeving van de Volksrepubliek China dat alleen het Permanent Comité van het Nationaal Volkscongres kan besluiten of de wetten van Hongkong voldoen aan de basiswet. De balie van Hongkong stelde in een verklaring dat dit standpunt “juridisch onjuist” was, dat de gerechtshoven van Hongkong al eerder een streep hadden gezet door ongrondwettelijke wetten en dat elke suggestie dat de gerechtshoven van Hongkong geen grondwetsherziening zouden kunnen uitvoeren, de uitoefening van rechterlijke bevoegdheden waarover deze gerechtshoven altijd al beschikten, beperkt en tegen de basiswet indruist.

De politieke onrust heeft vanuit beide zijden van het politieke spectrum een steeds grotere druk op het bedrijfsleven in Hongkong gelegd. Tegen werknemers van sommige bedrijven in Hongkong zijn wegens deelname aan demonstraties en protesten en uitlatingen op sociale media ten gunste van de protesten, maatregelen genomen en zij zijn gestraft met bijvoorbeeld ontslag. Ook de bedrijven zelf zijn onder druk komen te staan, wat geresulteerd heeft in de welbekende voorbeelden van bedrijfsleiders die opstapten en in het openbaar hun verontschuldiging aanboden voor de politieke standpunten en acties van hun werknemers. Als pro-China bekend staande bedrijven zijn flink onder vuur genomen door sympathisanten van de protesten. In sommige gevallen nam dit de vorm van een boycot aan, maar er vonden ook gewelddadige acties plaats, met name in de vorm van vandalisme aan hun gebouwen.

Hongkong bleef in 2019 een **belangrijk handelsknooppunt voor het Chinese vasteland**, terwijl het Chinese vasteland veruit de grootste handelspartner van Hongkong bleef. Van de uitvoer van Hongkong ging 55 % naar het Chinese vasteland, terwijl 47 % van de invoer van Hongkong afkomstig was van het Chinese vasteland. Hongkong nam daarmee in 2018 de plaats in van China's vijfde handelspartner (na de VS, de EU, Japan en Korea). Voor de uitvoer blijft het Chinese vasteland, met name de provincie Guangdong, een belangrijk doel.

Hongkong is **voor China ook een belangrijk offshore financieel centrum en investeringsknooppunt** gebleven. Voor het Chinese vasteland is Hongkong de grootste bron van inkomende directe buitenlandse investeringen, te weten 54 % van het totaal (eind 2018), en de primaire bestemming van uitgaande directe buitenlandse investeringen, te weten 65 % van het totaal. Voor Hongkong was het Chinese vasteland de op één na grootste bron van inkomende directe buitenlandse investeren (te weten 25,5 % van Hongkongs totaal eind 2017)³. Er zijn 1 241 bedrijven van het Chinese vasteland in Hongkong geregistreerd, ofwel 51 % van de 2 449 in Hongkong geregistreerde bedrijven, maar 73 % van de totale beurswaarde (eind 2019). Er zijn 1 146 bedrijven van het Chinese vasteland in Hongkong geregistreerd, ofwel 50 % van de 2 315 daar geregistreerde bedrijven, maar 68 % van de totale beurswaarde (eind 2018). De kapitaalmarkten van Hongkong en het Chinese vasteland zijn met elkaar verbonden via het **Stock Connect-programma**, dat de effectenbeurs van Hongkong koppelt aan haar tegenhangers in Shanghai en Shenzhen, en het **Bond Connect-programma** voor wederzijdse markttoegang voor obligatiemarkten.

³ <https://www.tid.gov.hk/english/aboutus/publications/factsheet/china.html>

In de loop van het jaar hebben Hongkong en het Chinese vasteland hun betrekkingen verder ontwikkeld in het kader van de **brede partnerschapsovereenkomst tussen China en Hongkong** (CEPA). In november ondertekenden zij in het kader van CEPA een wijziging met betrekking tot de handel in diensten en werd een verdere liberalisering ingezet in sectoren als financiële en juridische dienstverlening, bouw en techniek, testen en certificering, amusement en toeristische dienstverlening. Deze wijziging moet in juni 2020 worden doorgevoerd.

De langverwachte blauwdruk voor de **Guangdong-Hong Kong-Macao Greater Bay Area (GBA)** is in februari 2019 gepubliceerd. Hongkong wordt aangemerkt als een van de vier kernsteden in de regio (samen met Shenzhen, Guangzhou en Macao). Voor Hongkong is een sleutelrol weggelegd in de ontwikkeling van de GBA, met name op het gebied van professionele diensten (inclusief financiële diensten) en als mondiaal offshore-knooppunt voor renminbi. Sinds de publicatie van de blauwdruk zijn maatregelen aangekondigd, waaronder een nauwere samenwerking op het gebied van intellectuele-eigendomsrechten en douane, en is het voor mensen uit Hongkong gemakkelijker om binnen de GBA te wonen, te werken en wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Vanwege de onrust neemt in Hongkong echter de vrees toe dat zijn rol binnen de GBA kleiner zal worden ten gunste van andere deelnemende steden.

Bilaterale betrekkingen en samenwerking tussen de EU en Hongkong in 2019

Op 28 november 2019 werd in Hongkong de **dertiende vergadering van de gestructureerde dialoog tussen de Europese Unie en Hongkong** gehouden. Deze dialoog bood de mogelijkheid de samenwerking te bespreken op een breed spectrum van terreinen, zoals bilaterale handel, hervorming van de WTO, financiële diensten, investeringen, aanbestedingen, douane, innovatie en technologie en mensenhandel.

Volgens de enquête uit 2019 van de regering van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong zijn meer dan 2 300 EU-ondernemingen aanwezig in Hongkong en gebruikt ongeveer de helft daarvan Hongkong als regionaal kantoor of hoofdkantoor. EU-ondernemingen zijn in een breed spectrum van sectoren vertegenwoordigd, met name op het gebied van financiële en zakelijke diensten, handel, logistiek, detailhandel, voeding en drank en de bouw.

In 2019 was Hongkong de op 17 na grootste handelspartner voor goederen en de negende handelspartner van de EU in Azië, goed voor een totale handelswaarde van 48 miljard EUR (+3,4 % op jaarbasis). De EU-export van goederen naar Hongkong bedroeg 36,7 miljard EUR, terwijl de import uit Hongkong in totaal 11,3 miljard EUR bedroeg, wat resulteerde in een aanzienlijk overschot voor de EU van 25,4 miljard EUR (het op drie na grootste bilaterale-handelsoverschot van de EU). De EU heeft ook haar positie behouden als op een na grootste handelspartner van Hongkong, na China. De EU was de op een na grootste exportbestemming van Hongkong en de op twee na grootste importleverancier in de loop van het jaar.

Hongkong bleef een groot entrepot voor de handel tussen het Chinese vasteland en de EU. In 2018 werd meer dan 10 miljard EUR van de import naar het Chinese vasteland uit de EU via Hongkong geleid, terwijl de wederexport naar de EU van goederen die oorspronkelijk van het Chinese vasteland kwamen via Hongkong, 35 miljard EUR bedroeg.

Hongkong bleef de op vier na belangrijkste **handelspartner** van de EU in Azië wat de **handel in diensten** betreft, na China, Singapore, Japan en India. In 2018 (het meest recente jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn) bedroeg de bilaterale handel in diensten 29,3 miljard EUR (+8,7 % op jaarbasis). De EU-import van diensten uit Hongkong bedroeg 14,8 miljard

EUR, terwijl de export naar Hongkong goed was voor 14,5 miljard EUR, wat resulteerde in een gering tekort van 325 miljoen EUR voor de EU.

De wederzijdse **investeringen** tussen de EU en Hongkong bleven zeer aanzienlijk. Uit de statistieken van Hongkong blijkt dat, de offshore-centra buiten beschouwing gelaten, de EU de op een na grootste buitenlandse investeerder in Hongkong is, met meer dan 2 300 bedrijven, voor een totaal van 136,2 miljard EUR en een bijdrage van 8,2 % van de totale buitenlandse directe investeringen in 2018 (laatst beschikbare gegevens). Eind 2018 bedroeg het totale volume van de buitenlandse directe investeringen van Hongkong in de EU 168 miljard EUR, waarmee Hongkong een belangrijke buitenlandse directe investeerders in de EU was.

De prominente positie van Hongkong in de investeringsbetrekkingen met de EU is ten dele toe te schrijven aan het feit dat een aanzienlijk deel van wat statistisch wordt geregistreerd als “buitenlandse directe investeringen uit Hongkong”, eigenlijk afkomstig is van het vasteland. Volgens de Hongkong Trade Development Council gaat immers meer dan 60 % van de uitgaande investeringen van China naar of via Hongkong. Ook een aanzienlijk percentage van de EU-investeringen in China verloopt via Hongkong. De aanwezigheid van zeer goede dienstverleners, de voorspelbare regelgeving van Hongkong en de rechtsstaat behoren tot de belangrijkste redenen hiervoor.

Gedurende het jaar bleven de EU en Hongkong samenwerken op **douanegebied**, via een actieplan ter verbetering van de bescherming van intellectuele-eigendomsrechten dat werd gefinancierd via het centrale kader voor intellectuele-eigendomsrechten. Dit actieplan werd in 2019 uitgebreid naar zeehavens in de EU met het oog op samenwerking en gezamenlijke controle op het gebied van overslagvracht. De werkgroep voor intellectuele-eigendomsrechten van de EU en Hongkong kwam in maart bijeen in Hongkong en in juli vond in Brussel de elfde vergadering van het comité voor douanesamenwerking van de EU en Hongkong plaats. Ondanks de uitstekende samenwerking bleef Hongkong voor de EU qua waarde de tweede plaats van herkomst van goederen die inbreuk maken op intellectuele-eigendomsrechten, ook al worden deze goederen niet in Hongkong geproduceerd. Beide partijen denken na over hoe deze kwestie verder kan worden aangepakt en hoe de samenwerking op dit vlak kan worden verbeterd.

De autoriteiten van Hongkong hebben twee nieuwe verzoeken om bijdragen gepubliceerd ter ondersteuning van **Horizon 2020**-deelnemers uit de Speciale Administratieve Regio. Tijdens de gestructureerde dialoog zijn de EU en Hongkong overeengekomen na te gaan of het mogelijk is het cofinancieringsmechanisme van Hongkong uit te breiden voor Horizon 2020 en daarna om de particuliere sector hierin mee te nemen.

In februari 2019 heeft Hongkong ten aanzien van de **samenwerking in belastingzaken** de twee resterende regelingen voor offshore-fondsen en offshore-private-equity-fondsen gewijzigd om tegemoet te komen aan opmerkingen van de EU over hun afschermingskenmerken. Op basis daarvan oordeelde de Raad van de Europese Unie in maart 2019 dat Hongkong zijn toezeggingen op het gebied van goed fiscaal bestuur was nagekomen.

Wat betreft de **aanpak van witwassen en de financiering van terrorisme**, heeft de Financiële Actiegroep (FATF) in september 2019 het wederzijdse beoordelingsrapport over Hongkong uitgebracht⁴. Hongkong is een rechtsgebied waar veel bedrijven worden opgericht. Het heeft recentelijk zijn regeling aangepast om ervoor te zorgen dat bedrijven informatie

⁴ <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/MER-Hong-Kong-China-2019.pdf>

over de uiteindelijke begunstigten kunnen verzamelen en bijhouden, maar het effect van deze nieuwe maatregelen moet nog blijken. Daarnaast moet Hongkong extra stappen ondernemen om ervoor te zorgen dat informatie over de uiteindelijke begunstigten in relatie tot wettelijke regelingen gemakkelijker beschikbaar is en nauwkeurig is.

De EU en Hongkong bleven ook samenwerken om **interpersoonlijke contacten** te verbeteren, meer bepaald op het gebied van onderzoek; academische samenwerking, studentenmobiliteit, cultuur en creatieve industrieën.

Het Bureau van de Europese Unie in Hongkong heeft een groot aantal activiteiten ontplooid op het gebied van cultuur, economie en publieke diplomatie, vaak in samenwerking met EU-lidstaten en hun culturele instellingen. Tot de hoogtepunten van het jaar behoorden het EU-filmfestival, de EU-Dag van de Talen, de Boekenbeurs van Hongkong, de deelname aan de jaarlijkse LGBTI Pride van Hongkong, een workshop over plastic voor eenmalig gebruik, het partnerschap met de IOM over het Global Migration Film Festival, de workshop van de EU en Hongkong over de voorkoming van mensenhandel en een filmvoorstelling en een paneldiscussie over de rechten van buitenlands huispersoneel. Het Bureau van de Europese Unie had regelmatig ontmoetingen met regeringsfunctionarissen, wetgevers, de academische wereld en maatschappelijke organisaties.